

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Tdo/16/2019
Identifikačné číslo spisu: 8213010339
Dátum vydania rozhodnutia: 03.12.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Šišková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:8213010339.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky JUDr. Aleny Šiškovej a sudcov JUDr. Pavla Farkaša a JUDr. Dany Wänkeovej na neverejnom zasadnutí 3. decembra 2019 v Bratislave, v trestnej veci obvineného Z. G. pre zločin znásilnenia podľa § 199 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona s poukázaním na § 139 ods. 1 písm. f) Trestného zákona a iné, vedenej na Okresnom súde Bardejov, o dovolaní obvineného proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 15. októbra 2015, sp. zn. 4To/26/2015, takto

rozhodol:

Podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolanie obvineného Z. G. o d m i e t a .

Odôvodnenie

Okresný súd Bardejov rozsudkom z 1. apríla 2015, sp. zn. 1T/151/2013, uznal obvineného Z. G. za vinného v bode 1) zo zločinu znásilnenia podľa § 199 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona s poukázaním na § 139 ods. 1 písm. f) Trestného zákona a v bode 2) zo spolupáchateľstva prečinu ublíženia na zdraví podľa § 20 k § 156 ods. 1 Trestného zákona na skutkovom základe uvedenom v rozsudku.

Krajský súd v Prešove rozsudkom z 15. októbra 2015, sp. zn. 4To/26/2015, na odvolanie obvineného proti rozsudku Okresného súdu Bardejov z 1. apríla 2015, sp. zn. 1T/151/2013, podľa § 321 ods. 1 písm. d), písm. e) Trestného poriadku zrušil prvostupňový rozsudok v celom rozsahu. Na základe § 322 ods. 3 Trestného poriadku obvineného Z. G. uznal za vinného v bode 1) zo zločinu znásilnenia podľa § 199 ods. 1 Trestného zákona a v bode 2) z prečinu ublíženia na zdraví podľa § 156 ods. 1 Trestného zákona formou spolupáchateľstva podľa § 20 Trestného zákona, na skutkovom základe, že

1) dňa 10. mája 2013 v čase od 17.30 hod do 02.00 hod dňa 11. mája 2013 v N. na Ul. G. pri železničných koľajniciach násilím nútil k súložiu poškodenú I. N., nar. XX. O. XXXX, rozsudkom Okresného súdu Bardejov, č. k. 5Ps/3/2009-52 z 26. novembra 2010, právoplatným 7. januára 2011, pozbavenú spôsobilosti na právne úkony, a to tak, že túto chytil zozadu svojou pravou rukou za obe jej ruky, ktoré jej pritlačil k telu, aby sa nemohla brániť a svojou ľavou rukou jej stiahol nohavice a nohavičky, pričom následne s poškodenou zozadu vykonal najmenej trikrát súlož proti jej vôli, kde takto

svojím konaním poškodenej nespôsobil žiadne zranenie, ktoré by si vyžadovalo lekárske ošetrenie,

2) dňa 26. apríla 2013 v čase okolo 19.00 hod spoločne s už odsúdenou G. O. v byte na adrese N., časť W. U., Ul. C. č. XX, spoločným konaním fyzicky napadli poškodeného S. A., nar. X. D. XXXX, a to tým spôsobom, že ho opakovane udierali drevenou palicou po hlave a iných častiach tela, kde týmto svojím konaním mu takto spôsobili zranenie, a to tržnú ranu na hlave, zlomeninu 10. rebra vľavo a povrchové škrabance, na chrbte a nadočnice vľavo s dobou liečenia od 26. apríla 2013 do 13. mája 2013.

Za to mu súd uložil podľa § 199 ods. 1 Trestného zákona v spojení s § 38 ods. 5 Trestného zákona, § 41 ods. 2 Trestného zákona, úhrnný trest odňatia slobody vo výmere sedem rokov a šesť mesiacov. Podľa § 48 ods. 2 písm. b) Trestného zákona obvineného pre výkon uloženého trestu odňatia slobody zaradil do ústavu na výkon trestu odňatia slobody so stredným stupňom stráženia.

Obvinený rozhodnutie krajského súdu napadol písomným dovolaním zo 16. novembra 2018, doručeným prvostupňovému súdu 21. novembra 2018. Dovolanie prostredníctvom ustanovenej obhajkyne, JUDr. Janky Martonovej doplnil podaním doručeným 11. januára 2019, pričom uplatnil dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku. Obvinený v dovolaní tvrdil, že skutok v bode 1) rozsudku krajského súdu sa nestal, pričom opísal vlastný priebeh udalostí tak, ako k týmto podľa jeho názoru došlo v inkriminovanom čase. V rámci argumentácie ďalej poukázal na to, že ho policajti vyhrážkami nútili k podpísaniu zápisnice, ako aj na výpovede svedkov, ktorými malo byť preukázané, že sa skutok nestal, ktorá skutočnosť má byť podporená tiež na podklade doplnenia dokazovania výpoveďami svedkov P. Z. a O. N.. Navrhol, aby najvyšší súd zrušil rozsudok Okresného súdu Bardejov, sp. zn. 1T/151/2013 z 1. apríla 2015 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove z 15. októbra 2015, sp. zn. 4To/26/2015 v bode 1) rozsudku a vec vrátil na ďalšie konanie. V rukou písanom podaní, ktoré bolo prílohou dovolania, obvinený opätovne vylúčil spáchanie skutku dôvodiac skutočnosťou, že 10. mája 2013 poškodená s obvineným a O. N. a partiou bezdomovcov popíjali pri železničnej stanici, poškodená pila víno a po 22.00 hodine odišla domov s károu, pretože predtým bola v zberni. Následne 13. mája 2013 prišli za obvineným policajti, vyhrážali sa mu bitkou a prinútili ho podpísať zápisnicu. Predchádzajúceho obhajcu mal žiadať o zabezpečenie kamerového záznamu z obchodu Billa, advokát však takýto dôkaz považoval za nepodstatný. Obvinený v rámci ďalšej argumentácie namietal skutočnosť, že nebol predvolaný svedok W. T.. Podľa názoru dovolateľa svedkyňa P. Z. vypovedala, že policajti si písali, čo chceli, a svedok O. N. na hlavnom pojednávaní tvrdil, že znásilnenie sa nestalo. Taktiež spochybnil lekárske správy, týkajúce sa zdravotného stavu poškodenej, napokon namietal, že súd nevyhovel návrhu obvineného na vykonanie rekonštrukcie.

Prokurátor Okresnej prokuratúry Bardejov (ďalej len „prokurátor“) vo vyjadrení zaujal názor, že obvinený G. podal dovolanie po uplynutí lehoty v zmysle § 370 ods. 1 Trestného poriadku, pretože v čase podania dovolania uplynula lehota troch rokov od doručenia rozhodnutia obvinenému, ako aj jeho obhajcovi. Dovolateľ sa v dovolaní vyjadruje ku skutku znásilnenia, pričom uvádza skutočnosti, ktoré konštatoval v základnom konaní. Prokurátor sa plne stotožnil s dôvodmi, uvedenými v rozhodnutí krajského súdu, vedúce súd k uznaniu viny. Z dovolania neplynie splnenie podmienok podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, pretože súdy skutok správne právne posúdili ako zločin znásilnenia podľa § 199 ods. 1 Trestného zákona. Dovolanie navrhol podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku zamietnuť.

Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 377 Trestného poriadku) pred vydaním rozhodnutia skúmal procesné podmienky pre podanie dovolania a zistil, že dovolanie je prípustné [§ 368 ods. 1, ods. 2 písm. a)], bolo podané oprávnenou osobou [§ 369 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku], v zákonom stanovenej lehote (§ 370 ods. 1 Trestného poriadku) a na zákonom určenom mieste (§ 370 ods. 3 Trestného poriadku), a súčasne spĺňa podmienky podľa § 373 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku, ako aj obsahové náležitosti uvedené v § 374 Trestného poriadku a nie je dôvod na postup podľa § 382 písm. a), b), d), e), ani písm. f) Trestného poriadku.

Najvyšší súd v prvom rade opakuje, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok predstavuje

výrazný zásah do inštitútu právoplatnosti, ktorá v pozícii základnej vlastnosti súdneho rozhodnutia predstavuje jeho nezmeniteľnosť a záväznosť ako prejavy stability právnych vzťahov a právnej istoty v právnom štáte. Z uvedeného dôvodu je dovolanie určené k náprave výlučne zákonom taxatívne stanovených procesných a hmotnoprávných väd, ktoré by svojím charakterom mohli mať výrazný vplyv na konanie a jeho procesný výsledok a ktoré je preto potrebné odstrániť.

Podľa § 370 ods. 1 Trestného poriadku ak sa dovolanie podáva v neprospech obvineného, možno ho podať do šiestich mesiacov od doručenia rozhodnutia súdu prokurátorovi. Ak sa dovolanie podáva v prospech obvineného, možno ho podať do troch rokov od doručenia rozhodnutia obvinenému; ak sa rozhodnutie doručuje obvinenému aj jeho obhajcovi alebo zákonnému zástupcovi, plynie lehota od toho doručenia, ktoré bolo vykonané najneskôr.

V súvislosti s včasnosťou podaného dovolania dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že obvinený a jeho obhajca JUDr. Stanislav Firment, prevzali rozsudok krajského súdu 26. novembra 2015, ktorým dňom oprávneným subjektom začala plynúť lehota na podanie dovolania podľa § 370 ods. 1 Trestného poriadku. Obvinený rukou písané dovolanie, v ktorom súčasne požiadal o ustanovenie obhajcu, doručil Okresnému súdu Bardejov 21. novembra 2018 (č. l. 505). Okresný súd Bardejov opatrením z 27. novembra 2018 obvinenému Z. G. ustanovil obhajkyňu. Zároveň obhajkyňu vyzval, aby k písomnému podaniu dovolania obvineným podala kvalifikované dovolanie v lehote 15 dní od doručenia výzvy. Následne obvinený dovolanie doplnil prostredníctvom súdom ustanovenej obhajkyne, JUDr. Janky Martonovej, podaním doručeným okresnému súdu 11. januára 2019, a to v zmysle § 373 ods. 1, ods. 2, ods. 3 Trestného poriadku (č. l. 511). S poukazom na vyjadrené je najvyšší súd názoru, že dovolanie obvineného, ktorého vady boli ustanovenou obhajkyňou kvalifikovaným spôsobom odstránené, bolo podané v zákonom stanovenej lehote.

Základné práva a slobody treba vykladať a uplatňovať tak, aby bola zachovaná ich podstata a zmysel. Preto aj výklad a následná aplikácia § 373 ods. 1 Trestného poriadku musí v celom rozsahu rešpektovať právo sťažovateľa ako strany dovolacieho konania na spravodlivé súdne konanie podľa § 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, a rešpektovať jeho podstatu a zmysel, t. j. tak, aby jeho prostredníctvom bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov dovolateľa. V tejto súvislosti je podstatné a určujúce to, že v dovolacom konaní sa rozhoduje predovšetkým o právach a povinnostiach dovolateľa ako strany dovolacieho konania, pričom dovolateľ je oprávnený nielen iniciovať dovolacie konanie, ale Trestný poriadok mu garantuje aj ďalšie procesné práva, ktoré mu nemožno odňať formalistickým a reštriktívnym výkladom niektorého ustanovenia Trestného poriadku (I. ÚS 217/2013).

K dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

Podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, dovolanie možno podať, ak bolo zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu.

Právo na obhajobu patrí k základným atribútom spravodlivého procesu, zabezpečuje rovnosť zbraní medzi obvineným na jednej strane a prokurátorom na druhej strane. Je jedným zo základných práv obvineného, ktoré je zakotvené v čl. 50 ods. 3 Ústavy a čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a zásada práva na obhajobu je upravená aj v § 2 ods. 9 Trestného poriadku. Podstatou práva na obhajobu je zabezpečiť obhajovanie práv obvineného tak, aby v konaní boli objasnené všetky skutočnosti svedčiacie v prospech obvineného, aby páchatel bol odsúdený len za to, čo spáchal. Právo na obhajobu sa vzťahuje na celé konanie, a preto jeho porušenie je aj dôvodom na podanie dovolania [§ 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku]. Zákon pre uplatnenie dovolacieho dôvodu predpokladá len zásadné porušenie práva na obhajobu, (teda nie každé porušenie práva na obhajobu).

Obvinený v rámci tohto dôvodu ponúkol súdu vlastnú verziu priebehu skutkových udalostí, v zmysle ktorej trestný čin nespáchal. Ďalej namietal, že predchádzajúceho advokáta ešte počas prípravného konania žiadal, aby zabezpečil kamerový záznam z obchodu Billa, pri ktorom malo dôjsť k spáchaniu skutku. Obhajca však zabezpečenie tohto dôkazu nenavrhol, považujúc vykonanie tohto dôkazu za

nepodstatné. Taktiež považoval za pochybenie súdu nevykonanie výsluchu svedka W. T. a zamietnutie návrhu na dokazovanie vykonaním rekonštrukcie.

V súvislosti s dovolacou námietkou, v rámci ktorej obvinený popiera spáchanie skutku a súdu predostiera vlastnú verziu priebehu inkriminovaných okolností, v zmysle ktorých poškodená po dopití vína po 22.00 hodine odišla z miesta činu, dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že pokiaľ ide o nevykonanie ďalších dôkazov, takúto námietku nemožno úspešne podať v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Za porušenie práva na obhajobu v zmysle § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, nemožno považovať obsah a rozsah vlastnej úvahy orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu o voľbe použitých dôkazných prostriedkov, pri plnení povinnosti podľa § 2 ods. 10 Trestného poriadku, resp. práva podľa § 2 ods. 11 Trestného poriadku. Ak by záver orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu urobený v zmysle § 2 ods. 12 Trestného poriadku o tom, že určitú skutkovú okolnosť považuje za dokázanú a že ju nebude overovať ďalšími dôkazmi, zakladal opodstatnenosť dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, odporovalo by to viazanosti dovolacieho súdu zisteným skutkom v zmysle § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, ktorá vyjadruje zásadu, že účelom dovolacieho konania je posudzovanie právnych otázok, nie posudzovanie správnosti a úplnosti zistenia skutkového stavu (R 7/2011).

K dôkazným návrhom v odvolacom konaní najvyšší súd uvádza, že ustanovenia o dokazovaní na hlavnom pojednávaní sa podľa § 295 ods. 2 Trestného poriadku na verejnom zasadnutí použijú len vtedy, ak sa na verejnom zasadnutí vykonávajú dôkazy (o čom rozhodne súd, v odvolacom konaní odvolací súd) - nepoužijú sa pritom priamo (v legislatívnom vyjadrení „rovnako“), ale „primerane“. Ak v odvolacom konaní strana navrhla vykonať dôkaz a odvolací súd, konajúci na verejnom zasadnutí, jej nemieni vyhovieť, nie je potrebné, aby návrh formálne (s odkazom v zápisnici o verejnom zasadnutí) odmietol (na rozdiel od súdu prvého stupňa konajúceho na hlavnom pojednávaní). Z hľadiska zachovania práv obhajoby [čomu zodpovedá aj dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku] je podstatné, či sa odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia s návrhom, resp. dôkaznou situáciou vo vzťahu k návrhom dotknutej okolnosti vysporiadal; k takému vysporiadaniu môže dôjsť aj konkrétnym odkazom na odôvodnenie napadnutého rozsudku, s jeho prípadným doplnením (R 43/2018).

Dovolací súd z obsahu spisu zistil, že obvinený dokazovanie zabezpečením kamerového záznamu z obchodného domu Billa na výzvu prvostupňového súdu po doručení obžaloby podľa § 240 ods. 3 Trestného poriadku, ani v priebehu dokazovania pred prvostupňovým súdom, či v rámci doplnenia dokazovania pred krajským súdom nenavrhol. Zo spisu je tiež zrejmé, že okresný súd nepredvolal na výsluch svedka W. T.. S návrhom na doplnenie dokazovania výpoveďou tohto a ďalších svedkov, ako aj s návrhom na vykonanie rekonštrukcie, sa však podľa názoru najvyššieho súdu dostatočne a zákonným spôsobom vysporiadal krajský súd v odôvodnení rozsudku dôvodiac tým, že vzhľadom na skutočnosť, že na popisovanom spôsobe vykonania súlože nevzhladol nič nereálne, nepovažoval za potrebné preverovať priebeh skutku vyšetrovacím pokusom, rekonštrukciou či previerkou výpovede na mieste samom a keďže skutok považoval za dostatočne objasnený, doteraz vykonaným dokazovaním, dospel k záveru o nepotrebnosti dopyčovať ďalších svedkov, navrhovaných obvineným, pretože navrhovaní svedkovia napokon ani nemohli byť svedkami spronej udalosti.

V súvislosti s dovolateľom tvrdeným priebehom udalostí, v zmysle ktorého nedošlo k spáchaniu skutku, ako aj s poukazom na výpovede jednotlivých obvinených, z ktorých mala vyplývať jeho nevina, najvyšší súd poukazuje na to, že obvinený neprípustným spôsobom prehodnocuje skutkové závery, ku ktorým súdy dospeli v základnom konaní.

Dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku tak naplnený nebol.

K dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku.

Dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku možno úspešne uplatňovať v prípadoch, keď je rozhodnutie súdu založené na dôkazoch, ktoré neboli na hlavnom pojednávaní

vykonané zákonným spôsobom. Skutočnosť, že rozhodnutie je založené na dôkazoch vykonaných v rozpore so zákonom, musí byť z obsahu spisu zrejmá, a porušenie zákona by malo svojou povahou a závažnosťou zodpovedať porušeniu práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čomu napokon zodpovedá i samotná povaha dovolania ako mimoriadneho (nie ďalšieho riadneho) opravného prostriedku.

Nesprávny procesný postup súdu pri vykonávaní dôkazov môže byť dovolacím dôvodom v zmysle § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku len vtedy, ak má, resp. mal negatívny dopad na práva obvineného. Ak sa nepreukázu takéto účinky nesprávneho postupu pri vykonávaní dôkazov, potom nemožno hovoriť o naplnení dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku. Aj so zreteľom na to, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru by mohlo dôjsť len vtedy, ak by odsúdenie bolo založené výlučne alebo v rozhodujúcej miere (solely or to a decisive extent) na dôkazoch získaných nezákonným spôsobom (pozri Mariana Marinescu p. Rumunsku, rozs. č. 36110/03 z 2. februára 2010, Emen p. Turecku, rozs. č. 25585/02 z 26. januára 2010, Van Mechelen a ďalší p. Holandsku, Visser p. Holandsku, rozs. č. 26668/95 zo 14. februára 2002, Al - Khawaja a Tahery p. Spojenému kráľovstvu, rozs. č. 26766/05 a č. 22228/06 z 15. decembra 2011 a ďalšie).

Obvinený v rámci tohto dovolacieho dôvodu spochybnil svoju výpoveď z prípravného konania, pretože bola príslušníkmi policajného zboru získaná násilím. Dovolací súd z vyšetrovacieho spisu zistil, že obvinený v prípravnom konaní napríklad vo výpovedi zo 14. mája 2013 spáchanie skutku priznal, pričom záverom výsluchu prehlásil, že zo strany vyšetrovateľa PZ nebol na neho kladený žiaden nátlak. V ďalšom dovolací súd poukazuje na podrobné zdôvodnenie rozsudku krajského súdu, ktorý v súvislosti s prešetrením okolností vyvíjania tvrdeného nátlaku vyšetrovateľmi na obvineného, vypočul svedkov M. P. a Ing. A. O., ktorí zhode uviedli, že aj keď si na výsluch obvineného bližšie v presných detailoch pre odstup času nepamätajú, obvinený najprv vypovedal sám, potom mu boli kladené otázky, určite však naňho nebol vyvíjaný nátlak, a to ani vyhrážkami. Svedkovia sú vo všeobecnosti osobami, ktoré priebeh určitej udalosti dôležitej pre trestné konanie vnímali vlastnými zmyslami, zapamätali si ju a v priebehu trestného konania o nej častokrát opakovane vypovedali. Vzhľadom na prirodzený proces zabúdania je pochopiteľné, že svedok s odstupom času, aj pri sebaväčšej snahe vypovedať pravdivo, úplne, detailne, si nebude niektoré detaily vnímanej udalosti pamätať alebo pokiaľ ide o bežnú situáciu, s ktorou sa často stretáva a ktorá sa ničím neodlišuje od obdobných udalostí, s ktorými sa často priam denne stretáva, nebude si na danú konkrétnu udalosť pamätať, a bude schopný ju popísať len vo všeobecných rysoch. Svedkovia pracovali ako príslušníci policajného zboru, ktorých v podstate každodennou pracovnou náplňou bolo vypočúvať podozrivých, obvinených, svedkov. Sú preto považoval za pochopiteľné, že pokiaľ boli policajti na spôsob vedenia výsluchu vypočúvaní s väčším časovým odstupom, ako tomu bolo v prejednávanej veci, zvlášť za situácie, že výsluch obvineného prebehol štandardným spôsobom, ako uvádzal svedok P., konkrétne na výsluch obvineného si nebudú pamätať. Pokiaľ všetky výsluchy vedú zákonným spôsobom, pričom opak z obsahu spisu nevyplýva, teda bez použitia násillia či vyhrážok, môžu s istotou tvrdiť, že ani v prípade obvineného vyhrážky nepoužili. Vo výpovediach svedkov ani v zdôvodnení, prečo si konkrétne na výsluch obvineného nepamätajú, ale pamätajú si, že žiaden nátlak naňho nevyvíjali, krajský súd nelogickosti, rozpory či iné nezrovnalosti nezistil.

V spojitosti s výpoveďou svedkyne P. Z. dovolateľ upriamil pozornosť na to, že na hlavnom pojednávaní tvrdila, že vyšetrovateľ si svojvoľne zapisoval priebeh jej výsluchu, a teda, že ide o nezákonné dôkazy. S touto otázkou sa tiež dostatočným spôsobom vysporiadal krajský súd v odôvodnení rozhodnutia konštatujúc, že obsah spisu, najmä reakcie obvineného na výpovede svedkov, naznačovali snahu zastrašiť svedkov. Dovolateľ totiž podal na svedkyňu trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestného činu úžery, ktoré bolo odmietnuté ako nedôvodné. Z. G. svoju obranu založil na tvrdení, že práve táto svedkyňa - úžernička nahovorila poškodenú I. N., aby svedčila v jeho neprospech. Podľa názoru odvolacieho súdu obsah spisu naznačuje, že svedkovia P. Z. a O. N. mali dôvod zmeniť svoje výpovede v prospech obvineného. Vzhľadom na podané trestné oznámenie, v minulosti mohla mať svedkyňa P. Z. reálnu obavu z pravdepodobne krivého obvinenia z trestného činu obvineným a odtiaľ

mohla prameniť jej snaha obvinenému ešte viac detailnou výpoveďou na hlavnom pojednávaní nepríťažiť. V osobe svedka O. N. ide o bývalého švagra obvineného, jeho snaha napomôcť obvinenému mohla prameniť zo strachu pred nepravdivými obvineniami zo strany obvineného (str. 9 rozsudku krajského súdu).

Dovolací súd považuje za dôležité tiež poukázať na názor krajského súdu, ktorý vzhľadom na postoj k svedkom vyslovil, že obvinený neváha na svoju obranu použiť aj zjavne nepravdivé tvrdenia, týkajúce sa osôb vypovedajúcich v jeho neprospech a aj keď obvinený nemá v trestnom konaní povinnosť hovoriť pravdu, práve naopak môže uvádzať aj nepravdivé skutočnosti, každopádne ale preukázané nepravdivé tvrdenia z jeho strany znemožňujú uveriť obhajobe. Ďalej tiež uviedol, že ani obhajoba obvineného nesmie presiahnuť rámec dovolenosti práva, obvinený tak ani v rámci svojej obhajoby nesmie uvádzať nepravdivé tvrdenia o inej osobe v úmysle privodiť jej trestné stíhanie, inak by sa mohol dopustiť trestného činu krivého obvinenia, o čom bol opakovane poučený.

Proces dokazovania (a to nielen z hľadiska hodnotenia obsahu jednotlivých dôkazov, ale aj z hľadiska rozsahu dokazovania), je ovládaný zásadou voľného hodnotenia, kedy po vykonaní logických úsudkov v kontexte všetkých vo veci vykonaných dôkazov, dochádza k vydaniu meritórneho rozhodnutia. Zákon pritom neurčuje, ani nemôže určiť konkrétne pravidlá, podľa ktorých by sa malo vychádzať v konkrétnom prípade pri určení rozsahu dokazovania alebo pri hodnotení obsahu dôkazov, prípadne ich vzájomnej súvislosti. Jediným všeobecným pravidlom určujúcim rozsah dokazovania je zásada vyjadrená v ustanovení § 2 ods. 10 Trestného poriadku, podľa ktorej orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti. Právo obstarávať dôkazy majú aj strany. Orgány činné v trestnom konaní s rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie.

Najvyšší súd poznamenáva, že nevykonanie dôkazov v rozsahu predpokladanom obvineným a hodnotenie dôkazov spôsobom, ktorý nezodpovedá predstavám obvineného, nie je možné uplatniť ako žiadny dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 Trestného poriadku, ale ide o skrytú formu vyjadrenia záujmu obvineného, aby boli vykonané dôkazy (zistený skutkový stav) v jeho prospech. Len minister spravodlivosti (za splnenia zákonných podmienok) je oprávnenou osobou na podanie dovolania proti právoplatnému rozhodnutiu vychádzajúceho zo skutkového stavu, ktorý bol na základe vykonaných dôkazov v podstatných okolnostiach nesprávne zistený, alebo ak boli pri zisťovaní skutkového stavu závažným spôsobom porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci (§ 371 ods. 3 Trestného poriadku).

Najvyšší súd konštatuje, že všetky dôkazy boli vykonané v súlade so zákonom a v tomto smere konajúcim súdom nie je čo vytknúť.

Dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku tak naplnený nebol.

K dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku.

Podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, dovolanie možno podať, ak rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť.

Toto ustanovenie teda slúži výlučne na nápravu hmotnoprávných chýb. Svojou dikciou za bodkočiarkou vylučuje skutkové námietky, tzn. nie je prípustné právne účinne namietkať, že skutok tak, ako bol zistený súdmi prvého a druhého stupňa, bol zistený nesprávne a neúplne a tiež hodnotenie vykonaných dôkazov, pretože určitý skutkový stav je vždy výsledkom hodnotiaceho procesu.

Nie je možné s poukazom na tento dovolací dôvod domáhať sa preskúmania skutkových zistení, na ktorých je rozhodnutie založené, s výnimkou uvedenou v ustanovení § 371 ods. 3 Trestného poriadku.

Dovolací súd hodnotí skutkový stav pri rozhodovaní o dovolaní, ktoré sa opiera o dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku len z toho hľadiska, či skutok, z ktorého bol obvinený uznaný za vinného, bol v skutkovej vete rozsudku vymedzený tak, aby zodpovedal znakom skutkovej podstaty príslušného trestného činu. Podstatou správnej právnej kvalifikácie teda je, že skutok ustálený súdmi v pôvodnom konaní bol subsumovaný pod správnu skutkovú podstatu trestného činu upravenú v Trestnom zákone, pričom len opačný prípad (nesprávna subsumpcia) odôvodňuje naplnenie citovaného dovolacieho dôvodu.

Podľa § 199 ods. 1 Trestného zákona kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti ženu k súložiu alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.

Právo slobodne rozhodovať o svojom pohlavnom živote patrí medzi základné práva ženy a v tomto súvisi je zároveň primárnym objektom tohto trestného činu. Objektívna stránka spočíva v konaní páchatel'a, ktorý násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti ženu k súložiu alebo na taký čin zneužije jej bezbrannosť. Násillie je v tomto prípade realizované v zmysle prekonania odporu ženy, za účelom dosiahnutia súložie, samozrejme proti vôli ženy a jej mienenému odporu, čomu zodpovedá pojem donútenie k súložiu. (Hamranová, D.: Násillie páchané na ženách z legislatívneho hľadiska, trestné činy so skutkovou podstatou vzťahujúce sa na násillie páchané na ženách, Magister Officiorum, ASPI).

Osobitnou kategóriou osôb, páchanie trestných činov na ktorých je aj prísnejšie postihované, je okrem detí aj kategória osôb so zdravotným postihnutím, vrátane mentálneho postihnutia, ktoré sú často objektom porušovania svojich základných ľudských práv alebo sú vystavené neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu, ako aj trestu, a to nielen v rodinnom prostredí, ale aj v zariadeniach sociálnych služieb.

Mentálne postihnutie je zložitým fenoménom, ktorého súvislosti aj v oblasti násillia páchaného na osobách s týmto druhom postihnutia nemožno rozoberať jednostranne len v súvislosti s osobami s mentálnym postihnutím v detskom veku. Tak ako deti, aj mentálne postihnutí dospelí, môžu byť úplne závislí na druhých v naplňaní ich základných potrieb, sú ohrozovaní násilím v rámci rodiny aj mimo nej.

Práve mentálne postihnutí dospelí sú dôkazom toho, že nie každý dospelý človek, ktorý dovŕšil 18 rokov veku, musí mať plnú alebo aspoň čiastočnú spôsobilosť účinne presadzovať a ochraňovať svoje potreby a záujmy. Aj preto si zasluhujú pozornosť z dôvodu ich ochrany pred násilím minimálne tak ako deti.

Podľa znaleckého posudku znalca z odboru psychológie PhDr. Dezidera Kol'aja, je poškodená I. N. málo štruktúrovaným typom mentálne retardovanej mladej ženy, ktorá má zníženú schopnosť správne vnímať a reprodukovať prežitú udalosť (stredný stupeň duševnej zaostalosti F71). Z právneho hľadiska bola čiastočne schopná ovládať svoje konanie a rozpoznať jeho následky a chápať zmysel vyšetrovania. Ďalej znalec v znaleckom posudku vyslovil záver, že samotné znásillenie znamenalo pre poškodenú strach, poníženie jej dôstojnosti a zhoršilo to aj kvalitu jej života.

Najvyšší súd v prvom rade považuje za potrebné zdôrazniť, že odvolací súd skutok 1), na rozdiel od právnej kvalifikácie vyslovenej v prvostupňovom rozsudku zmenil tak, že čin posúdený ako znásillenie podľa § 199 ods. 1 Trestného zákona, nebol spáchaný na chránenej osobe v zmysle § 139 ods. 1 písm. f) Trestného zákona. Odvolací súd zmenu právnej kvalifikácie odôvodnil tým, že je nepochybné, že poškodená je chránenou, a to chorou osobou podľa § 139 ods. 1 písm. f) Trestného zákona a vedomosť, že ide o osobu, ktorá má „problémy s hlavou“, potvrdil aj obvinený pri svojom výsluchu v prípravnom konaní. Podľa § 139 ods. 2 Trestného zákona sa však ustanovenie odseku 1 (určujúce koho je potrebné za chránenú osobu považovať) nepoužije, ak trestný čin nebol spáchaný v súvislosti s postavením, stavom alebo vekom chránenej osoby. Podľa názoru odvolacieho súdu, zo skutkových okolností tak, ako sú zadefinované v skutkovej vete napadnutého rozhodnutia, nevyplývala žiadna súvislosť naznačujúca spáchanie trestného činu v súvislosti so stavom chránenej osoby, keďže v

prejednávanej veci bola poškodená chránenou osobou práve s ohľadom na skutočnosť, že bola osobou chorou. Konštatovanie, že poškodená bola právoplatným rozhodnutím súdu pozbavená spôsobilosti na právne úkony, považoval na účely prísnejšej kvalifikácie, a teda za vyslovenie prítomnosti okolnosti podmieňujúcej použitie vyššej trestnej sadzby v zmysle § 199 ods. 2 písm. b) Trestného zákona, za nepostačujúce. Nepochybným faktom však bolo, že poškodená chorou osobou v čase skutku bola, vzhľadom na znalcom konštatovaný stredný stupeň duševnej zaostalosti, čomu v právnom zmysle zodpovedá skutočnosť konštatovaná v skutkovej vete napadnutého rozhodnutia, a to že rozsudkom Okresného súdu Bardejov, č. k. 5Ps/3/2009-52 z 26. novembra 2010, právoplatným 7. januára 2011, bola pozbavená spôsobilosti na právne úkony. S pozbavením spôsobilosti poškodenej na právne úkony podľa názoru dovolacieho súdu súviseli značné obmedzenia možnosti, jednak pochopenia samotných okolností trestného činu spáchaného obvineným, ako aj vyhodnotenia možnosti brániť sa vyvinutému násiliu zo strany obvineného. Napriek skutočnosti, že poškodená v čase skutku dosiahla plnoletosť, z hľadiska jej zraniteľnosti je potrebné zdôrazniť, že vzhľadom na mentálne postihnutie podľa rozhodnutia súdu o pozbavení spôsobilosti na právne úkony, jej rozumové schopnosti predstavovali asi vek 5 až 6 rokov.

Dovolací súd sa stotožňuje s kvalifikáciou skutku v bode 1) tak, ako ju ustálil krajský súd, pretože zo skutkovej vety nepochybne vyplýva, že obvinený konaním, zameraným na vlastné sexuálne uspokojenie zasiahol do už v dôsledku mentálneho postihnutia značne obmedzenej slobody rozhodovania poškodenej I. N. o jej sexuálnom živote a násilím prostredníctvom zneužitia jej bezbrannosti na tento účel, protiprávnym konaním vykonal najmenej trikrát súlož proti jej vôli. Takto krajským súdom ustálené skutkové zistenia zodpovedajú zákonným znakom skutkovej podstaty trestného činu znásilnenia v zmysle § 199 ods. 1 Trestného zákona. Ani dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku naplnený nebol.

Na podklade vyššie uvedeného je nesporné, že nie sú naplnené dôvody dovolania v zmysle § 371 Trestného poriadku, a preto najvyšší súd podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolanie obvineného Z. G. na neverejnom zasadnutí ako nedôvodné odmietol.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu opravný prostriedok nie je prípustný.